

หนังสือ

เรื่อง

แม่ย่านาง วรรณคดี และระชาชาติ

ของ เสฐียรโกเศศ และ นาคะประทีป

พิมพ์แจก

ในงานพระราชทานเพลิงศพ

อ. ท. พระอุปกร์ศิลปศาสตร์

(เจริญ อากาศวรรณะ)

ณ วัดจักรวรรดิราชาวาส

วันที่ ๖ พฤศจิกายน พ.ศ. ๒๔๘๑

คำนำ

นางจรรยา อิศรศักดิ์ ณอยุธยา ได้มาแจ้งความแก่
กรมศิลปากรว่า ในงานพระราชทานเพลิงศพอำมาตย์
โท พระอุปกรศิลปศาสตร์ (เจริญ อากาศวรรณะ)
ผู้บิดา ประสงค์จะได้หนังสือสักเรื่องหนึ่งไปตีพิมพ์
สำหรับ แจก เป็น ระลึก ตกกลง เลือก ได้ เรื่อง
แม่ย่านาง เรื่องระเบง และเรื่องราชาวดี ของเสฐียร
โกเศศ และ นาคะประทีป รวม ๓ เรื่อง กรม
ศิลปากรอนุญาตให้พิมพ์ได้ตามประสงค์

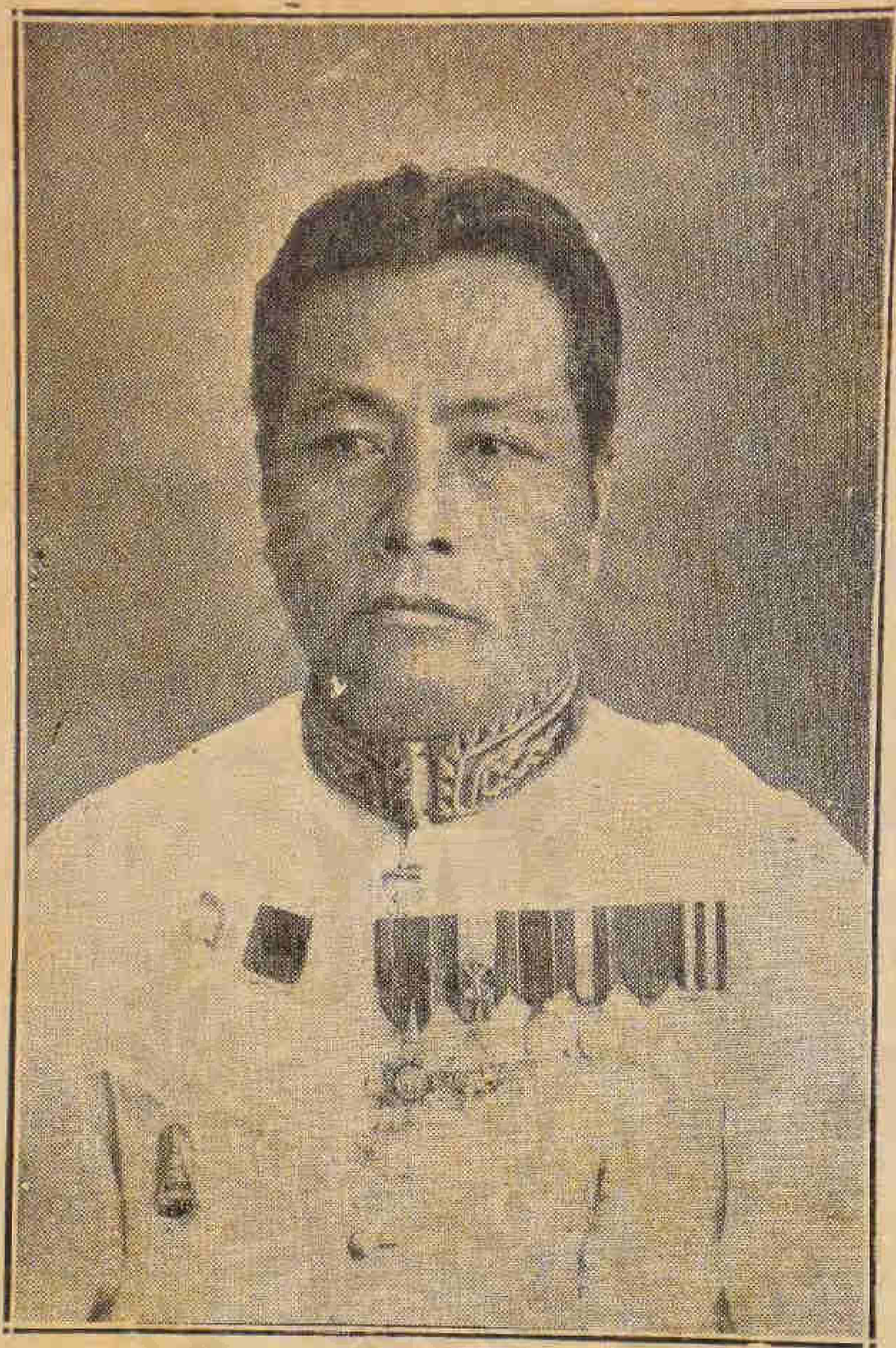
ขออนุโมทนาในกุศลบุญราศีกษัตริย์นุปทาน ซึ่ง
เจ้าภาพบำเพ็ญ เป็นมาตาบิดาผู้ฐานธรรมโดยฐาน
กตัญญูกตเวที ของกุศลราศริน จงอำนวยสุขสมบัติ
แด่ อำมาตย์โท พระอุปกรศิลปศาสตร์ ตามสมควร
แก่คติวิสัยในสัมปราชภพ เทอญ.

ท. บ.

กรมศิลปากร

วันที่ ๔ พฤศจิกายน ๒๔๗๑

อ.ท. พระอุปกฤษศิลปศาสตร์

(เจริญ อากาศวรรณะ)

ชาติ - ๗ มิถุนายน ๒๔๒๒

มรณะ - ๒๒ ตุลาคม ๒๔๘๓

ประวัติย่อ

อ. ท. พระอุปการศิลป์ศาสตร์

(เจริญ อากาศวรรณะ)

อ. ท. พระอุปการศิลป์ศาสตร์ (เจริญ อากาศวรรณะ)

เกิด ณ วันเสาร์ แรม ๓ ค่ำ เดือน ๗ ตรงกับวันที่ ๗ เดือน

มิถุนายน พระพุทธศักราช ๒๔๒๒ ที่ตำบลบ้านขมมิ่ง จังหวัด

พระนครศรีอยุธยา บุตรนายแจ้ง นางสิน อากาศวรรณะ

แรกเข้ารับราชการเคยเป็นนักเรียนโรงเรียนฝึกหัดอาจารย์

และสอบไล่ได้ประกาศนียบัตร ป. ป. และได้เดือนเป็นครู

ประกาศนียบัตร ป. ม. เมื่อวันที่ ๒๗ ธันวาคม พ. ศ. ๒๔๕๗

หน้าที่ราชการ

เข้ารับราชการครั้งแรก เมื่อวันที่ ๑ พฤศจิกายน พ. ศ.

๒๔๕๐ ในตำแหน่งครูน้อย โรงเรียนสายตาวัด

เป็นครูผู้ช่วย โรงเรียนวัดบพิตรพิมุข เมื่อวันที่ ๑ ตุลาคม

พ. ศ. ๒๔๕๓

(ข)

เป็นครูใหญ่โรงเรียนบ้านหาดวงอภัย เมืองวันที่ ๑ พฤศจิกายน—
พ.ศ. ๒๔๕๒

เป็นครูใหญ่โรงเรียนเอี่ยมมัสกุด เมืองวันที่ ๑ กุมภาพันธ์
พ.ศ. ๒๔๕๒

เป็นอาจารย์ใหญ่จัดการศึกษามณฑลพายัพ เมืองวันที่
๑๖ มกราคม พ.ศ. ๒๔๕๕

เป็นข้าหลวงรวมการมณฑลพายัพ เมืองวันที่ ๓๓
ธันวาคม พ.ศ. ๒๔๕๖

เป็นพนักงานตรวจการกระทรวงศึกษา เมืองวันที่ ๓
มกราคม พ.ศ. ๒๔๕๖

เป็นพนักงานสอบใต้กระทรวงศึกษาธิการ เมืองวันที่ ๒๒
เมษายน พ.ศ. ๒๔๖๑

เป็นกรรมการมณฑลนครไชยศรี เมืองวันที่ ๑๗ มกราคม
พ.ศ. ๒๔๖๓

เป็นศึกษาธิการมณฑลนครสวรรค์ เมืองวันที่ ๓๓
กรกฎาคม พ.ศ. ๒๔๖๘

ได้กราบทถวายบังคมลาออกจากราชการเมืองวันที่ ๓ เดือน
มกราคม พ.ศ. ๒๔๗๕ รวมเวลาที่รับราชการสนอง

พระเดชพระคุณมาเป็นเวลา ๓๕ ปี ๘ เดือน

(ค)

ยศและบรรดาศักดิ์

เป็นชนอุปการศีลปศาศาสตร์

เมื่อวันที่ ๓๓ ธันวาคม

พ.ศ. ๒๔๔๖

เป็นหลวงอุปการศีลปศาศาสตร์

เมื่อวันที่ ๒๗ พฤษภาคม

พ.ศ. ๒๔๕๔

เป็นรองอำมาตย์เอก

เมื่อวันที่ ๒ พฤศจิกายน พ.ศ. ๒๔๕๔

เป็นอำมาตย์ตรี

เมื่อวันที่ ๑๗ พฤศจิกายน พ.ศ. ๒๔๕๖

เป็นอำมาตย์โท

เมื่อวันที่ ๒๐ ธันวาคม พ.ศ. ๒๔๖๐

เป็นพระอุปการศีลปศาศาสตร์

เมื่อวันที่ ๒๐ ธันวาคม

พ.ศ. ๒๔๖๒

ราชอิสริยาภรณ์

ได้รับพระราชทาน

เหรียญทวาทศศักดิ์

เมื่อวันที่ ๓๗ ตุลาคม พ.ศ. ๒๔๔๖

เหรียญรัชมงคตา

เมื่อวันที่ ๓๐ พฤศจิกายน พ.ศ. ๒๔๕๐

เหรียญรัชมงคต

เมื่อวันที่ ๓๐ พฤศจิกายน พ.ศ. ๒๔๕๔

เหรียญบรมราชาภิเศก

เมื่อวันที่ ๓๕ กันยายน พ.ศ. ๒๔๕๕

เบญจมาภรณ์

มงกุฎสยามชั้น ๕ เมื่อวันที่ ๓ มกราคม

พ.ศ. ๒๔๕๘

(ง)

เหรียญจักรพรรดิมาตา

เมื่อวันที่ ๓๐ กุมภาพันธ์

พ.ศ. ๒๔๖๕

จตุรภาภรณ์ช้างเผือกชั้น ๕

เมื่อวันที่ ๓๑ ธันวาคม

พ.ศ. ๒๔๖๖

เหรียญบรมราชาภิเษก

เมื่อวันที่ ๒๓ กุมภาพันธ์

พ.ศ. ๒๔๖๘ และได้รับพระราชทานเข็มชาติดวงเต็มด้วย.

ราชการพิเศษและคุณวิเศษ

เป็นแม่กอง ทำพดบพดล รับผิดชอบ พระบาท สมเด็จพระเจ้า
อยู่หัว ทรงดำรงศพระยศเป็นพระยพราชทศบาลด้วยส่วน
หลวง จังหวัดเชียงราย เมื่อ พ.ศ. ๒๔๕๘ เป็นหัวหน้าจัด
การแต่งพดบพดล ปรทบแรมตำบล องครักษ์กับ พดบพดล ปร
ทบแรมในจังหวัดสุพรรณบุรี เมื่อ พ.ศ. ๒๔๖๖ เป็นหัวหน้า
ทำรายนวเขาหน้าสามฟากได้หน้าตำบลบางใหญ่กับตำบลบางกะ
เมฆ โดยนำผงตะวันตกไม้คอกเข้าท่ง ราชภูรได้นาททำร
นำหตอเตียงคนชาวหลายพันไร่ เมื่อ พ.ศ. ๒๔๖๒.

อุปสมบท เมื่อวันที่ ๓๕ เดือนกรกฎาคม พ.ศ. ๒๔๕๒

ณวัดนเวศน์ธรรมประวัติ อำเภอพระราชวัง จังหวัดพระนคร
ศรัทธยา สำนักพระธรรมราชาวัด.

(จ)

อ.ท. พระอุปการศีลปศาศัตร เจริญ อากาศวรรณะ ได้
สมรสกับนางอุปการศีลปศาศัตร (ย้อย อากาศวรรณะ)
บุตรพระตำครตั้งกรม รับราชการในกรมเจ้าท่าครั้งรัช
กาลที่ ๕ บานทหน้ากฏเจ้าเซ็น บางกอกน้อย เกิดบุตรและ
ธิดาด้วยกันหลายคน นางอุปการศีลปศาศัตร ย้อย ได้ป่วย
เป็นไข้มาดาเรยถึงแก่กรรมแต่ พ.ศ. ๒๔๖๒ ทงให้บุตรและ
ธิดาซึ่งยังเด็กอยู่ในความเลี้ยงดูของ ท่านผัวชายหนุ่ม แต่ผัวเคย
อ.ท. พระอุปการศีลปศาศัตรเบนผุ มนาใจเมตตากรรณาแก่บุตร
ธิดาของท่าน คดอดจนวงศ์ญาติมิตรสหายตวยตยง รับราชการ
สนองพระเดชพระคุณมาด้วยความอุสาหะวิริยะ มิได้เห็นแก่
เหนื่อยยากลำบากอย่างใดเลย เมื่อกราบถวายบังคมลาออก
จากราชการแล้ว ได้พาครอบครัวไปอยู่ ณ จังหวัดเชียงใหม่
และได้เริ่มป่วยเป็นโรคลมอัมพาธ เมื่อ พ.ศ. ๒๔๗๙ จึงได้
ไปรักษาตัวอยู่ที่โรงพยาบาลแมคคอดอมิค อาการกทุเถาตชน
จนเดินได้จนเกือบเป็นปกติ ต่อมา พ.ศ. ๒๔๘๐ อาการ
กตบเป็นอก จนตกเดินแต่พุดไม่ได้ เนื่องจากเส้นโลหิตใน
สมองแตก นับแต่นั้นมาอาการกมแต่ทรงกับทรุดลง จึงได้
พาท่านลงมารักษาตัวอยู่ที่บ้านปากน้ำโพ อาการกหากตบต

(ฉ)

ขนไม้ บุตรหลาน จึงปรึกษากันนำท่านมารักษาตัวอยู่ใน
 จังหวัดพระนคร เมื่อเดือนเมษายน พ. ศ. ๒๔๘๓ นอากา
 กคยวิรัตน์ กคยวิรัตน์ จนวนมาจนกระทั่งเมื่อคณวาท ๒๓ ตุลาคม
 พ. ศ. ๒๔๘๓ นอากาการหอบเกิดชน และเบนอนยเซ่นนคตอดคน
 จนวนวาท ๒๒ ตุลาคม พ. ศ. ๒๔๘๓ กถงแกอนจกรรม ทง
 ความวิปโยคและเศร้าใจอย่างข้งไวแก่บครชดาและญาติพของ
 อย่างสุดซ้ง รวมอายุของท่านได้ ๖๐ ปีบริบูรณ์.

“บุญใดที่ลูกได้	สร้างสรรค
ขอออกศอกภานนท	แต่พอ
ชาคน, ชาคหน้า, บรร	พชาติ ไตญา
ขอเกิดเป็นลูกพ่อ	ตจไต่ชชฐาน”

แม่ย่านาง

ในเรื่องนารายณ์สิบปาง (ฉบับคุณหญิงเลื่อนฤทธิ
พิมพ์ พ.ศ. ๒๔๖๖) ตอนหนึ่งมีเรื่องเล่าไว้ว่า

ครั้งหนึ่ง พระอิศวร กับ พระอมาราคอดิ เต็ดจ ประพาฬ
ทะเล ทรงลี้ศิวเหราเป็นเทพพาหุระ พระนารายณ์ทรงนาศ
เป็นบดดงกษาเต็ดจ ล้วนเทวดาและนางพายน ๆ ตามเต็ดจ
เอาหม่อมจณาและลี้ศิวมเทาดาง ๆ เป็นพาหุระ
กล่าวถึงกิง ทราบ ว่าพระเป็นเจ้าเต็ดจมากไป ร้องทกขตอ
พระอมาราคา ททรงบันดาลให้เกิดมลลิตวนาต่าง ๆ จนแต่ตะ
ตวกลดวนมพนและเขยวเงย ในตวกลมกางมกระดกวางกาย
นวจงแข็งแรง แต่ลี้ศิวกิงนนมแต่กามวางกายกมแต่เนื้อ
เปิดอกหมนนุกบางนุก ลี้ศิวทงปวงพากนชมเหงจบกนเค็ย
ทกวน จนกิงจะลี้ศิวพนชอยแถว ททรงลี้ศิววางกิงใหม่ตกษณะ
อย่างน เป็นกานนอยหนาลี้ศิวนาชน ๆ นก ขอได้โปรด
ให้กิงมคความลี้ศิวบ้าง พระอมาราคาประทานพรแก่กิงตามท

ต้องการ คอบนศักระกั้งใหญ่เป็นเดอยสองคม ปลายแหลม
 คนเป็นบองข้างหางเป็นหอกปลายแหลม เมื่อสัตว์ใดกินกั้ง
 กั้งจะไต่เดอยท้องเจาะออกพ้นจากเป็นอาหาร สัตว์พวกนั้น
 จะไต่เซ็ดหดาบ แต่การที่ประทานพรหม มงเอนไซยอยู่ว่า กั้ง
 จะตองกินแต่ของที่ตายเน่าเบอยเท่านั้น
 จำเต็มแต่กั้งไต่พรพระอมา ก็มีความเจริญสืบพชพนธม
 จำนวนมากจน เพราะไม่มล็ดสัตว์อนกตามารังแกจับกินด้วยกั้ง
 อาวุธกั้ง คราวนั้นเกิดความเดือดร้อนเรื่องอาหารไม่พอกัน
 เพราะกั้งมีจำนวนเกิดมากกว่าตาย จึงตองแย่งชิงกันกินไม
 อิม ครั้นจะทำอันตรายแก่สัตว์ทมิชวด ก็กั้งจะเดี่ยสตัยทรบ
 ปฏิญาณไว้ จึงไปรบทุกชนกั้งกั้งกว่า กั้งมอาวุธทงหัว
 และหางไม่ควรเดี่ยทจะอดอาหาร ถ้าเป็นกั้งไต่มอาวุธอย่างกั้ง
 แดง ก็คิดคอบายหากันให้ไต่เกินอิมเดี่ยอก ทงจะไม่ให้
 เดี่ยสตัยทรบไว้แก่พระเป็นเจ้าตวย กั้งพอใจ จึงผูกสัมคร
 สังกวาศถายพชพนธกน เพื่อจะคิดหากันด้วยกั้งสืบไป เพราะ
 ฉะนน กั้งจึงมอาวุธทงหัวและหางอย่างกั้ง แดงกั้งจึงแนะอบาย
 ให้กั้ง เอาอาวุธทงหัวและหางเจาะท้องเรือดำเภาให้ทตรวจมน้ำ
 ครั้นดำเภาล่มแล้ว เจกทไมรุจกวางนากจมน้ำตายเป็นอน

มาก กุ้งจิ้งเอาจืดยดัดศัรชะออกใจเป็นล่วนแบ่งของกึ่ง
 ล่วนกึ่งนกกนควมแจก ทตายเอนาเป็นอาหารอดมมชยมยงนก
 จนนอกกึ่งเป็นรูปแจกต่าง ๆ แต่หาโดहितมิได้ รูปแจกทไม่มหว
 จงปรากฏอยู่ในนอกลง จนนทราบเท่าทกจนวนน ฝ่ายพวกแจลัว
 แดระนายดำเภาแตะเรือต่าง ๆ ไตรบความเคือตรอนนักร ก็พา
 ก็นออกไปปรับทุกชกกับเจ้าหมาจ้อ ขอบบุญบารมทานช่วย
 คุ่มครอง เจ้าหมาจ้อวากงเขาโตเทพอาวชพระมเป็นเจ้า เรา
 จะทำอย่างไรได้ เรากกถวพระมเป็นเจ้า ดอຍพระมเป็นเจ้า
 ตงเราเรียกควา เจายอดลัวรรค ทานกเป็นทพงแห่งเรา
 พวกแจลัวนายดำเภากรองโหวงวอนต่าง ๆ แดว่า จะบวงลัววง
 พดกรรมเครื่องสังเวยต่าง ๆ กับเจ้าหมาจ้อทุกเทยวเรือไป
 เรือมา เจ้าหมาจ้อกคดสังลารกับพวกพาณชทงปวงนกร เจ้า
 หมาจ้อว่าเราจะปรักษาเจ้านายผู้ใหญ่ดุก่อน พวกเจ้าจึงไปหา
 แพรลัดแดงลัทบทมสังตะลัดบพบกบดอกไมชุบเทยน ดำหรับ
 เชญเจ้าทจะมาปรักษา ฝ่ายแจลัวแตะระนายดำเภาทงปวงกเรียไร
 กนไคครบแตะว ก็นำไปถวายเจ้าหมาจ้อ เจ้าหมาจ้อจึงมอบ
 ให้ทหารขอเชยहतหมก ๓ ชุนฟง ๓ เป็นล่องนาย นำเอา
 ของไปถวายเจ้าทง ๘ ทศ แตะวกำหนดจนวนเชญเจ้าทง ๘ ทศ

มา ณ ค้าตเจ้าจบบปวยเล่าหวนเป็นค้าตใหญ่ ฝ่ายทหารทั้งสอง
 รบค้าตเจ้าหมาจอกมเอาแพรห้อยหน้าค้าต และดอกไม้
 ชุบเทียน กมฮวยของคว ไปค้ำนบเจ้าทง ๘ ทศ แล้วกำหนด
 นตวนพร้อมกันตามเจ้าหมาจอตั้ง แล้วเจ้าหมาจอตั้งให้พวก
 ร้องทกขทงปวง จัดเครื่องตั้งเวยค่างหวนดอกไม้ชุบเทียน
 ทองเงิน เมาไม้หอมตมาพอจตประทศสัญญา เจ้ากมานต
 ทง ๘ ค้าตพากนรบเครื่องตั้งเวยแล้ว เจ้าหมาจอจึงปรกษา
 ในทชมนมพร้อมกัน ว่าพวกเจ็ดวนายเรือลำเกาใต้ความ
 ยากจนเคือตรอน มาร้องทกขวาพวกกึงและกึงเจาระเดอย
 ทองเรือลำเกาทล ตมจมเดี่ยทรพยตั้งของเบนอนมากจนนาย
 เรือและลูกเรือจมนาคาย ศัพตตายนกก กเขามาเป็นอาหาร
 เดี่ยต้น พวกญาติผู้ตายไปเที่ยวหาศัพ จะเอามาฝังเผาตาม
 ธรรมเนียม ก็ไม่ได้พบเลยสักคนหนง เกิดเหตุใหญ่ตงน
 เราจะนงเดี่ยหรือ ๆ จะทำประการใดดี ขอตั้งบัญญัติท่านช่วย
 ตกรกตรองระงบทุกขของผ ได้ความเคือตรอน เจ้าทง ๘ องค์
 จึงปรกษาเห็นพร้อมกันว่า ลำเกาและเรือต่าง ๆ เป็นเครื่อง
 ประดับทให้ครกครนในท้องชตमारก ฝ่ายเจ็ดวนายเรือ
 คิดคำชวยเตากหมายจะให้บริบูรณ์ ทรพยตั้งมบตมกึง

ทำโรงเรียนตกและบ้านกังมเมือง และเมืองโตไม่มีพวก
 พานิชเป็นเมืองทกขตะไม่อาจใหญ่โตจำเรณูชนโตพวกผู้ เป็น
 เจ้าสร้างโตก ทงสามภพกัหมายจะให้ถาวรบริบูรณ์ทอไปทง
 เทพามนุษย์และสัตว์ ย้ายก่งเตาเคมกเป็นลัดควทพพตภาพ
 สำหรับเป็นอาหารแห่งผู้มอานาจต่าง ๆ จนไปร้องทุกซัวจะ
 ดุญพชพนชเลี่ยหมดแล้ว พระอมภคจตมเด้าวณไปรบกับดาต
 ใหม่อาวธรักษาตอ กงกมมอานาจเรยวแรงชน กตบคตทา
 อบายใหม่มนุษย์นบหายถงต้นชวดคกพากนกันคัพเป็นอาหารตงน
 ชงเราจะนงเลี่ยนนไม่ชอบ จ้าเราจะนำเอาความร้องทกชของ
 คนยากจนกราบทต พระอศัจวรเป็นเจ้าพระอมภคจตม ผู้เจ้าของ
 สร้างโตก จึงจะควร ปรักษาเห็นชอบด้วย กนแล้วตั้งให้
 เล่มยนเขยนการองทกช ดจกถ้าวมาแต่หนหลัง แล้ว
 สักทตงการองตงชอเจ้าทง ๓๐ บตศรายหอตามชอตงเหนือ
 เห็นเล็จแล้วตั้งให้เจ้าหมาจ้อ ๆ รับบฏกาการองนาจนไปยง
 พระนครเทพสถานทพขพมานเห็นอเขาไกรตาค์ ครนถงพอ
 พระเป็นเจ้าทงตองเล็จออก เจ้าหมาจ้อกกกราบถวายบังคม
 แล้วอ่านฎีกาทตถวาย ชงพวกพานิชรองทกชกถ้าวโทษ
 กงกทงหดาย ชงมโตตงอยู่ในลัดคย เจ้าทง ๓๐ ตงชอเห็น

พร้อมกัน ว่า กิ่งกึ่ง กระทำเจตนา ในทางพระคงคามหาสมุทร
 ให้พวกพยาน ได้ความฉิบหายถึงต้นชีวิตมากมายจน ก็เป็น
 ข้อผิดออกฤษฐูโทษยิ่งนักแล้วแต่จะทรงวินิจฉัยโปรด พระ
 อิศวรรณ์เป็นเจ้าทรงทราบ ตรัสว่าสัตว์ในพระคงคา พระอมา
 ภควคบนดาตต์วางมามพนธตาง ๆ เรอจงกำราบปราบปราม
 ให้สิ้นพยศอันร้าย องค์พระอมาภควครับเทว โองการแล้ว
 มพระเส้าวณตรัสว่า กิ่งกึ่งนเดมบนดาต ให้เกิดมาพอเป็น
 เพื่อนนาเพื่อนสัตว์ทงปวง ซึ่งเกิดในพระคงคา เผอญพากัน
 ชมเหงเอาเม็นอาหาร ทงมนุษย์แต่สัตว์ตาง ๆ จนมันต์จวน
 สิ้นพชพนชอยแล้ว เมอพระผู้เป็นเจ้าเสด็จจดังไปทอดพระเนตร์
 ทางชตมารค หมายจะใคร่ทราบความลัษ และทุกชชของสัตว์
 ในพระคงคา เกด้ากระหม่อมกตามเสด็จไปด้วย ฝ่ายกึ่ง
 จงรอกถดาวถงความทุกช ซึ่งสัตว์และมนุษย์ทงปวงพากัน
 ชมเหงเอาเม็นอาหาร จงได้อนญาตใหม่เทพอาวชทงศรัษะ
 และหาง พอกนอทรรายรักษาชีวิต เพอจะมิให้สูญพชพนช
 แล้วให้ถอส์ตยบริ โภคแก่ของหาชีวิตมิได้ ฝ่ายมนุษย์เถ้าท
 ดับสังขาร บางคนกผงบางคนกเผา ทไมมีญาตพวกพองจะ
 เผาจะผั่ง ศัพนนักเบนเหยอแรงกาสัตว์ตบกตาง ๆ ไมมีผู้ใด

จะให้ทานอาหารแก่หมดสัตว์ทั้งปวงบ้างเลย   คงแต่จะกินกัน
และกันรำไป   ซึ่งกึ่งกระทำอบายให้มนุษย์ฉิบหายตายใน
นา   แดงเอาเป็นอาหารของตน   โทษกัมเป็นขอใหญ่ถึง
สามประการ   จึงมีพระเจ้าวชิระดำทให้พระอนันตนาคราช
ลงไป   กระทำกรรม กิ่ง กิ่ง ให้เดือดม พยัค อิน ร้าย   ตาม
ประพฤติกเหตที่ก่อเวรกรรมพอดสมควรที่จะเข็ดหลาบ   โลก
เราจึงจะบริบูรณ์ถาวรสืบไป   พระอนันตนาคราชรับเทว-
โองการแล้ว   ก็ถวายบังคมลาพระผู้เป็นเจ้าทั้งสองลงไป
พร้อมกับเจ้าหมาจ้อยทองพระมหาสมุทร   ครั้นถึงพระอนันต
นาคราชก็แสดงฤทธิ์ให้พระคงคา   สะท้านสะเทือน   กับนาคหวาด
หวอนไหว   เกิดลมและคลื่นกระชอกช้อน   สัตว์ในพระคงคาที่
มีเดิมีความผิด   ก็สะทกสะท้านหวาดหวอนด้วยไม่วิตัว   แต่
กึ่งกึ่งหนนเป็นผู้นำความผิด   ตกใจโอดเตนพดกสะพังกถวเป็น
อันมาก   ในกะเพาะอาหารเก่าใหม่ขึ้นไปอยู่บนศีรษะ   พระ
อนันตนาคราชก็แปลงกายให้สวยงาม   เขาหางกวาดทองพระ
มหาสมุทร   รวบรวมเขาเรือและเกศราทตมจม   กับกิ่งปลา
ใหญ่น้อยทั้งปวงเข้ามาจุ่มอยู่ในปริมณฑล   ระหว่างตัว
พระยาอนันตนาคราช   แดงประกาศด้วยเสียงอันดังดุจดังเสียง

อัดนับาคว่า กุ้งเป็นสัตว์โลกอาหาร ทำอบายเจาะท้องเรือ
 ดำเผาให้ตมจม เจกจนตายเสียเป็นอันมาก ประสงค์จะกินศพ
 เจกเป็นอาหาร ดำเผาแต่ต้นค้ำในดำเต่า ก็เป็นของมีเจ้าของ
 หวงแหน กองเวรกรรมอนนจงบนดาดให้เป็นดำเผาประติษ -
 ฐานคิตอยู่ ในแก้มขวาซ้ายแห่งกุ้ง ถ่วงให้หนักอย่าให้ตมหน้า
 เจยหวจนเจาะท้องเรือดำเผาได้ อนนหงเทพอาวชทงหวและ
 หางให้กตายเป็นอัฐิปอกกนค้วจะไปในสถานทีใด ให้เดินถอย
 หดงไปกว่าจะตัญต้น พระคงคางจจะพันทุกข ตามเทวโอง
 การดำป ครนชาติค้ำพระอนนคณาคราช ดำเนนชอรับตั้ง
 พระผู้เป็นเจ้าของ ดำเผาถอบคแต่นเขาไปในปากกุ้ง คิตตอยท
 แกมซ้ายขวาข้างตะต่า แลวกดำปตั้งเจตตวนายดำเผา ซึ่งจะ
 ไซเรือดำเผาค้าขายดับไป โหนบถอเจายอดตตวรโรค ขอ
 อำนาจขอไปคุ้มครอง รักษาเรือดำเผาจงทุกเทยงไปมา
 ชวกตปลาเป็นนิตตยจนทกวนน ครนเสร์จราชการทรมาน
 กงแลว พระอนนคณาคราชกกลับไปยังสถานทีเคยอย,
 นยายทเตามา นเรือทจะพูดตอไปกคอ เจ้าหมาจอ
 นนเป็นใคร ในเรือทกว่าเจ้าหมาจอเบนตเจตต และนาย
 ดำเผาพากันไปร้องทุกข จึงนำจะเข้าใจว่า คงเป็นเจ้าเจกไม่

ใช้เจ้าแขก แต่ในตนเอง ก็กล่าวหาเจ้าหมาจ้อเป็นผทพระเป็น
เจ้าของแขกคงให้เป็น "เจ้ายอดสัตว์รก" ซึ่งน่าจะเป็นคำที่
ถอดเอาความหมายไปจากคำในภาษาจีน อินทจริง เจ้าหมา
จ้อนี้ ไม่ใช่มีอยู่ในหนังสือตำนาน ๓๐ ปางฉบับนันทน แม่
ในหนังสือที่แต่งในสมัยกรุงธนบุรี ก็กล่าวถึงอยู่แห่งหนึ่ง แต่
เขียนว่า พระหมาจ้อ ซึ่งคงจะแปลตรงตัว จ้อ ให้เป็น จอ
เพื่อให้แปลเอาความในภาษาไทยได้ทั้งสองคำ เป็นชนิดคำ
ซ้อนที่หมายความในคำหน้ากับคำหลัง แปลความเป็นอย่าง
เดียวกัน เป็นใหญ่ โต เด็ก น้อย รูปร่าง ซากศพ เจ้าหมา
จ้อที่เดาตามัน มักกล่าวไว้ในนิราศ พระยามหานครภาพไปเมือง
จีน ครนกรุงธนบุรีแห่งหนึ่งว่า "เย็นเช้าไหวเจ้าด้วยมาดอ
พระหมาจ้อ ฟงอังกนงเนอง ครนคำ แขนงโคมเคียง เรียง
เรื่อง ตลอดเบองหนาทายทรายไป" ความตอนนั้น แต่คงว่า
เจ้าหมาจ้อ หรือพระหมาจ้อเป็นเจ้าของจีน แต่จริงกกัน
มาแต่ก่อนโน้น คงจะมาตมกันใล่สมัยที่เด็กใช้การเดินเรือ
สำเภาดัด ในหนังสือตำนานฉบับข้างยักกล่าวต่อไปว่า เจ้า
หมาจ้อมอบให้ทหารสองคน ชื่อ เชยหัดหมก กับ ชนพงหง
นำเอาของไปถวายเจ้าทงแปดทิศ แต่วกำหนดวงเชญเจ้าทง

แปลที่ศาณาจารย์เจ้าจักษุเดาหวน เพื่อกำจัดทุกข์ไป
 ยนค่อ พระอิศวร ความตอนนอกจะสั้นมาก เพราะทหาร
 เทวดาล่องตนของเจ้าหมาจอนน ถึงแม้ว่าเบ็นทหารเทวดา
 ใจนดอยกัน แต่คงเบ็นคนตระชาวเพราะตวทชอว่า เซยหดหมก
 ในภาษาชาวแต่จวว่า ตาเห็นได้ไกลตงพนด เพราะอนน
 เทวดาองคน หน่าจะเบ็นเทวดาชาวแต่จว หรือเทวดาชาวฮก
 เกยน ด่วน ชุนพวงหง เห็นจะเบ็นเทวดาของชาวแควหรือ
 ถวางตง เพราะถ้าเบ็นชอเทวดาชาวแต่จวก็จะต้องเบ็น ชุน
 ฮวงยอ แปลว่า หุไดยินตามลม หรือตมพดไปถึงไหนก็
 ไดยินไปถึงนน เทวดาทงดองน เมอส์มย หองส์น เคยเห็น
 ผดเบ็นชอบ ไปเข้าข้างพระเจ้า คิวอง ทำการสู้รบกับ
 เกยงจุแหย แม่ทัพฝ่ายพระเจ้า บออง สงครามครงนน
 ฝ่าย เกยงจุแหย ออกรบกับฝ่ายแพแก่ฝ่ายปรบกับชทุกครง
 คดอบายกตศก้อย่างไรไป ฝ่ายซาศ์กกทราบทกท เพราะ
 เมอปรกษาหารอกน เซยหดหมก กับ ชุนฮวงยอ—กเห็นแต่
 ไดยินหมด ภายหลังตองคคหนทางบองกัน โดยเอารง
 มากคณด้วยกันมาโบกส์บตบงใจ แลวตกตองให้สั้นนหวน
 ไหว เซยหดหมกกับชุนฮวงยอกไม่อาจเห็นหรือไดยินได้ถนด

ศกจึงเป็นคอแก๊มาย เกยงจแหย ตามทเดามาน เต้าตาม
ภาพยนตจนทเคยต จะตรงกัในเรืองห้องสึน ฅบับแปด
เป็นภาษาไทยเพียงไคยงไม้ได้ต้อบ

ในค่อนท้อ เจ้าหมาจ้อ ก้าหนดวันเชยเจ้าแปดทศ มา
ณค้าตจับปวยเต้าทวนนเห็นจะเป็นเตยงชาวฮกเกยน ถ้า
เป็นเตยงชาวแตจว คงเป็นค้ายกตอกับค้าย่า จบไปยต้อหัน
ซังแปดว่าพระ อรหัน สับแปดองค ซังตามคตของมหายาน
ย้อมท้าเป็นรูปไวทงสับแปดองค เพอผู้ไปบชา จะได้ไปเตยง
ทายขอไปเซียมซี (ตั้งแจงอยู่ในหนังสือ ตททของเพอน
ภาค ๔ ตอน ๓ นันแตง)

ยอนพดถงเจ้าหมาจ้อ ต้อไป ในเรืองของจันหมเทวดา
ผู้หญิงอยของคหนง เรยกชอกกนว่า หมาใจบอ แปดว่า เจ้า
เมย้าชวด หนังสือ Schlegel's Siamese Studies สันนิฐาน
ค้าย่า เมย้านาง ซังเป็นเจ้าประจำเรอนนว่ามาจากค้าย่าใน
ภาษาจันว่า (เหยเห็นยง) เหย เตยงแตจวเป็น เอย เป็น
ค้าย่าให้เกยรตยค้ใช้นาน่าพระนามพระเจ้าแผ่นดินและชนนาง ๗ตง
ส้วน เห็นยง เตยงพุดในแตจวเป็น เหย แปดว่าหญิงในตระ
กุดเจ้า ตรงกัค้าย่า นาง ของเวา เช่นนางพญา นาง

สุวรรณมาตี นางบุษบา นางเววดี นพมาศ เบญจกัน ท่าน
ทศเคยตงอ เวดาพระมเหษีเสด็จออก พวงข้าราชการ
จะก้มลงแต่ตงเคารพแต่จะไต่ยนคำว่า เห็นยงๆ แปลว่าพระ
นางเจ้า ในหนังสือเรื่องจันทแปดออกเป็นภาษาไทยใช้คำ
เห็นยงๆ นวอ เหยยเหยย ฉนนคาวา เห็นยงในภาษาจีน จะ
ตรงกับคำว่า นางในภาษาไทย ไทยได้ คำว่านาง มาจาก
จีน หรือ ว่าจีนได้ไป จากไทย หรือ ว่านาง มาจาก
เหยยงในภาษาเขมร ซึ่งเขาเขียนเป็น นาง แต่อ่านว่าเหยยง
หรือว่าเหยยงในภาษาเขมรจะเอาไปจากนางในภาษาไทย ก็
แต่เดวแต่ท่านจะคิดเห็น ส่วนที่คำศัตรจารย์ Schlegel ว่า
ยานางมาจากเหยยเห็นยง พงเตยง และ ความตกไตกนต
แต่คำว่า เหยย น เคยพบในภาษาจีนใช้แต่ท่านทเบนฝชาย
เช่น เตอเอย ไทเอย ส่วนที่ไซ แก่ท่านหญิงยง
ไม่เคยพบ สอบถามจนกว่า ไซหน้าหน้าผู้หญิงไม่คอย
พบ จึงยังเบงทตั้งตั้งยอยูว่า เหยยเห็นยงกับยานาง
จะเบงคาคาเตยวกันหรือไม่ บางทแม่ยานาง จะแปลเป็น
ภาษาไทยมาจากคำว่าหมา ไจบอกรไม่ได้ แต่อย่างไรก็ดี
คำว่าหมา ไจ คงเบงคาคาเตยวกับในหนังสืออนเรียกว่าหมาจ้อ

หรือทโนนราศั พระยามหานภภาพว่า หมาจ้อ และโดยเหตุ
 ทหมาจ้อ เป็นทนต์บถของชาวทะเล พวกเดินเรือจมนยอม
 เคารพบูชาเจ้าแม่องค์นทุกเวลาเย็น จึงควรเทียบเจ้าหมาจ้อ
 นใดด้วยแม่ย่านางของเรา เรือตะเภานของพวกจีนให้หัดำ ใน
 ขณะทจอดทอค้อยในแม่น้ำเจ้าพระยาแคกอนน ถาทานเคย
 ผ่านไปในเวลาเย็น ตรงกับเวลาทเขาไหวเจ้า ก็จะมีคน
 เรือจุดธูปเขากาหนึ่งไปยื่นทาทาไหวเจ้า หันหน้าสู่ทายเรือ
 ตะเภาน แลวหันซ้ายแลวขวาซางตะท พรอมทงมการคมาดอ
 นคอปชไหวเจ้าแม่ย่านาง ตรงกนกับทพระยามหานภภาพเล่า
 ไว้ในนราศั พชนซางให้หัดำยงจะคงทาคอย หรือว่าเป็ดยน
 แปลงไปอย่างไรบ้าง ผู้เขียนไม่ทราบ ดวยไม่เคยเห็นมา
 นานแลวททายเรือตะเภานกมชงเขียนอกษรจนวนา เทยนเข้า
 หรือเทยนเข้าเซยบอ บักใจ เทยนเข้าแปลว่า พระนางเจ้า
 เสดยส์วรทศ เห็นจะตรงกับคาวาเจายอดส์วรทศ ทพระ
 อิศวร ทรงตงให้ตงในหนังสือเรื่องน บางทกเรียกว่า มาเทจ
 เหนยง แปลว่าพระนางเจายา ผู้เป็นประธานหรือเป็นทงหน้า
 คาวาประธานหรือทงหน้า กับคาวายอด ศคความก้ไปกนได้
 อก โดยเหตุทตถกหรือคาวาเจายของพร

เรือ พระนางจึงมพระนามอีกอย่างหนึ่งว่า จุฬบวชนัย แปล
 ว่า พระนางทวยเรือ ค้าตเจ้าให้หตาทอยรมนาเจ้าพระยาข้าง
 ถนรราชวถ ดำมเด่นกเบนค้ำตเจ้าแมองคน เรยกตามเสียง
 ให้หตาว่า คุยบวชเตงเหนย (แต่จว จุยบวชเซียงเหนย) และ
 ถาทานจระมอกลงไปใแม่บวชเวณค้ำตเจ้านน จะพบเรือชาว
 ชาวให้หตาเต็มอ ฉนนจิงโตมค้ำตเจ้าไว้สำหรับชาวเรือ จะ
 ไคชนไปบชช เพื่อขอโชคตภและคววมคุมครองบองกนภย
 จากเจ้าแม่.

เจ้าหมาจอน น มเวองเตอว่า ครงส้มยราชวงษ ชอง
 นางเบนชิตาชายคนหนง อยทจงหวด เองอัว มอชพในการ
 เตนทะเล เดนหนงชิตาชายคนน ทอผาอยใบ้านเหนอยออน
 มอยหลับไป โดยเอาศัระปะพาดเคืองทอนอน แดวณเห็น
 พอแตรพชายดองคน ชงตางอยใเรือคนดะดำ เรือนนถก
 พายใหญ่ จวนจะถ่มดงแตรว ใผ่นว่านางพยายามเข้าชวย
 โดยอาปากคาวบควาเรือตาทบตาอย ถ้วนมอกควาเรือทมพชาย
 อยชางดะดำ แดวพยายามตากรเขาผง เผอญไคยนเสียง
 แม่เรยก ก็อาปากชานรบแตรศกใจคน แตรวตกควาคววมผน
 นนอาจเบนจิง คอมาล้องด้ามวนกไคชาวว่า เรือทบตาแตร

พี่ชายไปด้วยถูกพายุน้ำใหญ่ ถ้าทบตาอยู่ ต้มอบปางดง แต่
พี่ชายมีคนช่วยไว้ได้ นางจึงรู้ได้ว่า ผู้ที่ช่วยพบนั่นคือนางเอง
แต่เป็นเพราะไปอำปากชานคอบมารดา จึงช่วยบิดาไว้ไม่ได้
ต่อมาเมื่อนางตายไปแล้ว ก็ไปเกิดเป็นจ้าวทะเล มีทหาร
บริวาร คือ เขยหุดหมก ชนพองหง พวกเดินทะเลเดินบถอมาก
เวลาจะออกทะเล หรือผูกทำการในแม่น้ำแฉะทะเลดำป มัก
เอาขี้เทารูปทศบุชาเจ้าแม่ น้อยงมาแดงเล็ก ๆ ห้อยไว้ที่
เรือในท่อนส้มควรว หรือห้อยไว้ตรงทมิรูป หรือเป็นทศบุชา
เจ้าแม่ ถ้าเกิดพายุบแคมกต้องเล่นไหวกนใหญ่ ดงนแต่.

อธิบายเรื่องระเบงและกุลาตีไม้

๑ - เรื่องระเบง

ท่านคงจะเคยพูดหรือได้ยินเขาพูดกันว่า ไปดู ระเบง ตะคร
ตะครนนท่านเคยดู แต่ระเบงท่านคงไม่เคยดู และท่านก็คงนึก
ว่าระเบงก็คือตะครนนเอง แต่ในการเดินของหูดวง ระเบง
อยู่อย่างหนึ่ง ซึ่งน่าจะเป็นการเดินระเบงที่คู่กับตะครนนเอง.

ระเบงที่เป็นการเดินของหูดวงนั้น เป็นการเดินอย่างหนึ่ง
ใน ๕ อย่าง คือ (๑) ระเบง (๒) โมงคตม (๓) กุลา
ตีไม้ (๔) แทงวีสัยและ (๕) กะอิวแทงควาย ซึ่งเดินในงาน
พระราชพิธี ได้กนัต หรือในงานส่มโภชข้างเผือก เป็นต้น
การเดินระเบงมมเดินหูดวงคน แต่งตวงนยว่าเป็นกษัตริย์
รอยเอ็ดเจตพระนคร จะไปช่วย ได้กนัตใครก็ไม่ทราบที่เขา
ไกรดาต กษัตริย์เหตานมอหนงถอกคนศร์ อกมอหนงถอกถกศร์
ท่านจะดเควองแต่งตวงพรอมทงคนศร์และถกศร์ ได้ ทในพพช-
ภณทลสถานแห่งชาติ เวลาเดินไปเป็นพวก ๆ กรองกนไป
พรอม ๆ กนอย่างเอ็ดอง เป็นบทรองซงขนคนแทบทุก

บทไปว่า โอตะพ่อ เพราะฉะนั้นการเดินทางบ้างที่จึง
เรียกว่า โอตะพ่อ ด้วยออกชื่อหนึ่ง ขณะร้องไปบทหนึ่ง
ก็ยกขาข้างหนึ่งทำท่าว่า แลวเอาตุ๊กตารัตนศาสตร์ เห็นจะ
เป็นการให้ใจหวน แลวก็จะมีการตบของ ๓ ใบเถา เรียก
ว่าฆ้องระเบง เดี่ยวหนึ่ง แลวก็เปิดย่นซำใหม่ใน
ทำนองเดี่ยวนั้นเรื่อย ๆ ไป ถ้าท่านฟังบทของแลวกพอจะ
เดาได้ว่า ในข้อความที่ร้องนั้นเอง แลตงว่ากษัตริย์เสถียร
พากันออกจากเมืองไปไกลดาร เพราะเหตุตามาบอก แล
คงไปดูงาน ไถ่กันต์หรืออะไรอย่างนั้น เวลาไปก็ร้องว่า
ทำเพลง เปิดย่นทำเป็นชายมาชวาและชวามาชายออกย่ง
แลวกไปพบหยดาเป็นพระกาด แต่ความพาหะเป็นนกยง ซึ่ง
ที่ถูกน่าจะเป็นพระขันตกุมาร เพราะพระกาดแกชนกแลก
ไม่ใช่ชนกยง แต่อย่างไรก็ตาม พระกาดขวางหน้าใจไม่ให้
พวกกษัตริย์เดินต่อไป เมื่อห้ามไม่ฟังชาจะยิงเอาพระกาด
พระกาดจึงดำปให้ล้มบ เมื่อพอใจแลวกอนดำปให้พัน
พวกกษัตริย์กกดบบ้านเมือง.

๒ - เรื่องกุตาคไม้

ก่อนที่จะได้อธิบายถึงการเล่นกุตาคไม้ น่าจะทำความเข้าใจกันเสียก่อนว่า กุตาคเป็นชาติอะไร คำว่า "ชาติกุตาค" ตามที่เข้าใจกันเข็นตามญกตเหมอนจะหมายถึงพวกคองส์หรือพวกไทยใหญ่ ที่เรียกกันว่า "เงยว" แต่กุตาคไม้ในทนครงไม้ไซคองส์หรือไทยใหญ่ เพราะไม่ปรากฏว่าการเล่นชนิดนอมอยในล้องชาติทกตาวน ถ้าจะพิจารณาเครื่องแต่งตัวของผู้เล่น ซึ่งดรวมเทรคเป็นชฎา และแต่งคองคต่ายเทวดากินาจะเข้าใจว่า กุตาคนคอกแซก แซกทมาจากประเทศอินเดียชน ชาวพระมาเรียกว่า "พวกกุกหัดาคา" และเรียกพวกฝรั่งและแซกทางตะวันตกของอินเดียว่า "กุกหัดาคา" และเขาว่า กุตาคานมาจากคำว่า "กุต" ในภาษาบาสต์แปลว่า "พวกม่ง โนน" แต่อย่างไรกต ชาวไทยทางเหนือก็ยงไซเรียฝรั่งว่า "กุกหัดาคา" และเรียกแซกว่า "กุกหัดาคา" ส่วนในภาษาไทยเราแต่เดิมมากเรียกแซกทมผวชาว่า "แซกเทค" เรียกแซกผวดาคาเช่นพวกทมิฬว่า "แซกกุกหัดาคา" หมายถึงว่าชาติทมิฬ การเล่นกุตาคไม้ จึงน่าจะสันนษฐานว่ามาจากทมิฬ ถาว่าตามประวัติศาสตร์ กมหลักฐานอยู่

หลายประการ ที่แสดงให้เห็นว่า การพบและวิทยาการต่างๆ
 ครองโบราณ ที่มีอยู่ในประเทศอื่น ไต่จันมีไทย พะมา มอญ
 และเขมร เป็นต้น ที่ใคร่รับมาจากอินเดียเป็นอันมากนั้น
 ตามปกติก็ผ่านมาจากชาติที่มาก่อน เพราะฉะนั้นจึงน่าจะเชื่อว่า
 การเดินทางติดต่อไม่ว่าของชาวทมิฬ หรือมอญชนชาว
 อินเดียทางภาคใต้.

ทมิฬเป็นชาติอะไร บางทีท่านจะนึกถึงคำว่า "ใจทมิฬ
 หินชาติ" แต่หากท่านนึกไปว่า ชาติทมิฬเป็นคนที่ร้ายใจดำ
 อารมณ์เหี้ยมเกรียมแท้จริงทมิฬเป็นชาติที่มีความเจริญมานานแล้ว มี
 ดินแดนตรงข้ามกับเกาะลังกา มีเมืองใหญ่ คือ มทราลี เป็น
 ดิน เพราะฉะนั้น ทมิฬกับลังกาจึงได้มีการรบราฆ่าฟันกัน
 เสมอ บางทีทมิฬได้ชัยชนะระลังกา จนเป็นเหตุให้ชาวลังกา
 ถูกรว่าทมิฬเป็นชาติที่ร้าย เพราะเป็นศัตรูกับตน คำว่า
 "ทมิฬ" จึงหมายถึงว่าร้ายดั่งหมา.

ครั้นเมื่อเราได้รับคดี พุทธศาสน์มาจากลังกา เราก็อพา
 เขาคำว่า "ทมิฬ" ที่พวกลังกาถือว่า ทรร้าย นนเขามาด้วย
 และเราก็พลอยเห็นว่าร้ายตามไปกับชาวลังกาด้วย แต่ว่า
 ทกถนเราเรียกแขกทมิฬกันว่าแขกตง คือพวกชายถกถนๆ
 อย่างเดียวกับในทมิฬเขากเรียกกัน.

บัดนี้จะได้พูดถึงการเดินกวดไม้ๆ นนมมแต่งตัวดีรวม
 เทริดอย่างเทวดา ร่ายรำตอยหน้าตอยตาออกท่าทางเป็นศตก
 ชวนให้คนดูขบขันไปด้วยในตัว ในม่อมกรบหรือไม้ส้อมม
 เต้นแถวเกาะเป็นจังหวะไปด้วย แบ่งกันเป็นพวกๆ พวก
 ละ ๕ คนในเวดาราการร้องกวดไม้ไปด้วย มเนื้อร้องดังนี้.

คักตานภาพ   เด็ดดำแดนไตร

ดัทธิกรรมมอบให้   จิงแจ่งฤทธา

เชี่ยวชาญไชย เหตุไฉนพาอ

เดชพระคุณปกเกล้า ไพโรพ่าออยเย็น

ร้องไปแต่ตนจนจบแล้วกลับตนใหม่   วนเวยนอยเทาน
 การเดินชนิดนี้ มีแต่ในงานของหัตถวงทเบ่งงานชั้นสูง เช่น
 งานโศกนิต ซึ่งมีการเดินแยกออกได้เป็น ๕ อย่าง คือ

๑. ระเบง
๒. โมงกตม
๓. กวดไม้
๔. แต่งวดีย และ
๕. กระอวแทงควาย

ผู้เดินเหล่านี้มักใช้พวก โชน   ซึ่งเป็นผู้เคยเต้นรำเป็นอย
 แดงเดิน.

ราชาวดี

เมื่อในรัชกาลที่ ๓ มีชาวอังกฤษชื่อเซอร์เจมส์บรัก เป็น
ราชทูตเข้ามาเจรจาการเมือง เรื่องขอแก้ตราภาษาศักดากร
ท่านเซอร์มุนปากตาดเรียกว่า เยลล์ปบรัช ทำไมเจมส์บรัก
ถึงกตายเป็น เยลล์ปบรัช ก็เพราะเจมส์บรักเป็นเดียงฝรั่งที่
แปดกหุไทย และแปดไม่ได้ความ จึงต้องแก้เดียงให้เขารูปที่
ชนหุและพอแปดได้ความ คือแก้เป็น เยลล์ปบรัช

ฤษั๊กโต โกอฎ ที่ในรามเกยรตว่าแกงเดียงหมดดี จนไม่
รู้จักว่าผู้หญิงเป็นพวกอะไร บางทีจะเป็นเพราะแปดกโตกอฎ
ไม่ออก เดียงแก้เป็นบรรดัย โกอฎไป อย่างนเป็นเรื่องตลก
เข้าความ โดยแก้รูปเดียงให้แปดได้

ลัปเหว้อ จะมาจากภาษาอะไร หรือว่าจะเป็นคำไทยแท้
ก็ไม่ทราบ เมื่อนกถึงลัปเหว้อกนกถึงผชนมาทนต์ ก็ไม่รู้
เกิดขตผกตวงผ มกตอกนวาเป็น "ผตตชาติ" เป็นผมใจ
ตงบแตง แมกระทงซากคณกไมรงเกยจหวาดทวน เพราะ
ฉะนน ลัปเหว้อ ก็เท่ากับ ลัปบรัช เพราะลัปบรัชแปดว่า

ผู้มั่งใจสงบแล้ว ลับหรือจึงเพี้ยนเสียงมาจากลัปษณนตนเอง
กะโถน เพราะใช้เวลานานมากก็คิดไปว่า เพี้ยนไปจากกะถ่ม
คือคือของกะโหดแถมจริงถ่ม มิฉะนั้นประอะเบือนทอนหมด
อย่างน เป็นเรื่องแปลความหมาย โดยวิธดากเข้าความใน
คำอื่น แต่ไม่แปรเปลี่ยน.

เมื่อลัปษณนทวงมาน มลัปษณนหนงชอ นายแรงกิน Rankin
และเขียนบายไวทประศบาน แต่ถกมนุษย์ขอตรีเต็มไม้โทให้
บ่อย ๆ ต้องคอยดบกันรำไปทุกเช้า อย่างนก็เบ็นดากเข้า
ความ โดยคะนองมือ.

เจ๊กชายมะม่วงพมเส้นร้องว่า ชายมะม่วงสามเส้น ก็
เพราะเจ๊กรู้จักคำว่าสามเส้นมากกว่ารู้จักคำพมเส้น ครั้น
ถึงคำสามเส้น จะแปลว่าอะไรเรากก็ไม่ทราบ จึงต้องเกิด
เบ็นนยายว่า พระพุทธรูปลอยนมา แต่ไม่มีใครดูชกชก
ได้ ต้องใช้คนถึงสามเส้นจึงดำเรจ ทดรงนนจเรียกว่า
สามเส้น แล้วกตายเบ็นสามเส้นอกทหนง นกการดากเข้า
ความอก.

เจ๊กชอพง ชอพต แกเบ็น พงค์ และ พมณ หรือคำ
ว่าชาวตงอาจเขียนเบ็นชาวตงคกได้ นุดชงอาจแปลว่าหนู

หรือน้อย แต่เขียนกันเป็นนช เช่นนายนช ผู้ชายแท้ ๆ
กลายเป็นผู้หญิงได้ เพราะนชเห็นไซกน้อยแต่ชนาฏ นชน้อง
ลักษณะอย่างนเป็นการตากเข้าความ โดยวชตากเข้าศัพท์
และตากเข้าศัพท์มาแต่ของอย่างดกม เช่น ชาวสาร เป็นต้น.

การตากเข้าความย่อมมีอยู่ทุกภาษา เพราะกรรมดาค่า
ที่ไม่เข้าใจก็ต้องหาทางทำให้เข้าใจจนได้ และค่าที่ถูกตากเข้า
ความ มักเป็นค่าต่างประเทศที่เป็นช้อบ้านช้อเมือง และช้อ
คนเป็นส่วนใหญ่ เช่นที่ในอำเภอนางรอง จังหวัดบุรีรัมย์ มี
แม่น้ำและสถานีรถไฟ ชื่อป่าตายมาศ คำป่าตายมาศนี้ถูก
ตากเข้าความได้อย่างงดงาม เพราะคำว่าป่าตายมาศ คำเดิม
เป็นไพรมาศ ที่เมืองบุรีรัมย์พลเมืองเป็นเขมรมาก เขมร
ออกเสียงไพรี เป็น เปรย แล้วคงไปถูกใครพูด เป็น ต
เขาออกซาหนง จึงกลายเป็นป่าตายมาศไป.

บางที่เป็นภาษาไทยแท้ ชาวต่างประเทศนำเอาไปเรียก
อย่างหนึ่ง แล้วเรากลับไปเรียกค่าของเราเอง โดยเอาอย่าง
ต่างประเทศอีกต่อหนึ่ง เลยกลายเป็นจนไม่ทราบว่าเดิมเป็นคำ
ไทย เช่นหมู่บ้านทตวงพรมแดนระหว่างไทยกับเขมร ในอำเภอ
อรัญประเทศ จังหวัดปราจีนบุรี ผังเส้นมาตงด้านศุภกากร

เรียกว่า ด้านปอยเปต เรากพูดขยเรียกตามฝรั่งว่า ปอยเปตไปด้วย ต่อไปแปลปอยเปตไม่ออก อาจลกตกเข้าความ เป็นปดอยเปตก็ได้ หนทจริงทตรงนน เราเรียกว่า บ้านปอดแปต ฝรั่งเค้ดเรียกเพยนหรือพงเพยนเป็น ปอยเปตไป.

เมื่อได้พุดถึงเรื่องตกเข้าความ พอเป็นเรองนำเพอทำ ความเข้าใจกน ในเรองทจะเล่าต่อไปแล้ว จะขอพุดถึงคำว่ ราชาวคชงเป็นเนอหาของเรองน.

ราชาวค เป็นชอยาด์พลอยชนกการเวกหรือดีฟ้า เครื่องทองในรัชกาลที่ ๑ เช่นพานพระชนหมากใหญ่ และพระโกศ พระอัฐมเด็จพระปฐมบรมชนก เป็นต้น ตงยาด์ฟ้าเกอบทว ไป แต่คำว่ ราชาวค แมรูปคำเป็นภาษาลี้ดักฤตอยเต็มคว แตกปรบเขากบเรองยาราชาวคไม่ได้ และคำว่ ราชาวค กไม่มีไซ ในภาษาลี้ดักฤต ท่านผู้ใหญ่ได้เคยค้นหาคำนและพบ ทมาของคำมาแล้ว คงปรากฎว่ คำเดิมเป็นภาษา เปอร์เซียมาแต่ Lazuverdi คำว่ Lapis Lazuli ในภาษา อังกฤษ ซึ่งแปลว่แก้วไฟทริย คอพลอยสีน้ำผงมลายผ่าน กตาง และคำว่ Azure ซึ่งแปลว่สีฟ้ากมาจากคำเดียวกับ Lazuverdi ถ้าอยากทราบว่เพยนกนอย่างไร ควรเบ็ดด

ในพจนานุกรมอังกฤษ ในคำเหล่านี้ตรงบอกที่มาของคำ
ก็จะทราบได้ทันที Lazuverdi จะกลายเป็นราชา
คงได้ความจากหนังสือ An Introduction to Indonesian
Linguistics by R. Brandstetter, Ph. D. ว่า คำ Lazu-
werdi ตกมาถึงชาว พระเจ้าแผ่นดินชวาของคหิง ทรง
แปลงเสียงให้แปลได้เป็น Royowerdi แปลว่า ด้ (werdi)
พระราชา (rojo) คำ werdi ที่มากตายเป็นวัด เห็นจะเป็น
เมื่อตกถึงมาถงเรา เพราะ werdi รูปไม่เป็นคำกฤต และ
คำที่ใกล้เคียงคือ ด้ จึงได้ตกเขาคัพพเตย เมื่อตกเขาคัพพ
ให้แล้ว ก็แปลไม่ออก เพราะถูกตกเขาคความถึงสองต่อ คือ
จาก Lazuverdi - Rojowerdi - Rajawadi ฉะนั้น

พิมพ์ที่โรงพิมพ์สยามพาณิชย์การ ถนนสีลม พระนคร

วันที่ ๕ พฤศจิกายน พ.ศ. ๒๔๘๑ ถนนปทุมธานี ผู้พิมพ์โฆษณา